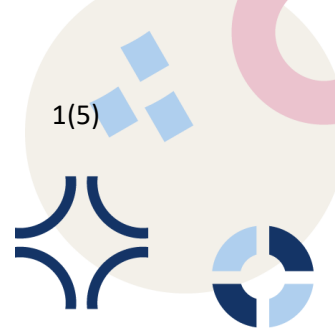

16.10.2024

Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi

Viite: HE 109/2024 vp

KESKUSKAUPPAKAMARIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2025

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Keskuskauppakamarin lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025. Lausuntonaan Keskuskauppakamari esittää kunnioittavasti seuraavan.

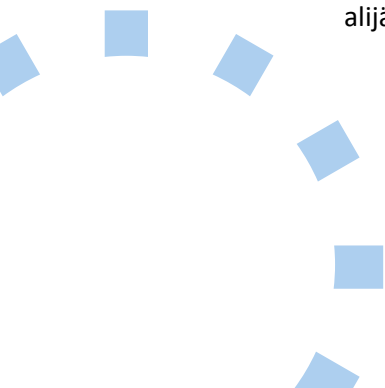
Yleistä

Hallitus esittää vuoden 2025 talousarvion määrärahoiksi 88,8 miljardia euroa, mikä on 0,9 miljardia euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Menojen kasvu selittyy pääosin hyvinvointialueiden rahoitusmenoilla, kasvavilla puolustusmenoilla, inflaatiosidonnaisilla indeksitarkistuksilla sekä valtion korkomenojen nousulla. Lisäksi alentunut työllisyys vaikuttaa kielteisesti verotuloihin, joskin ensi vuonna valtion keräämien verojen ennustetaan kääntyvän kasvuun.

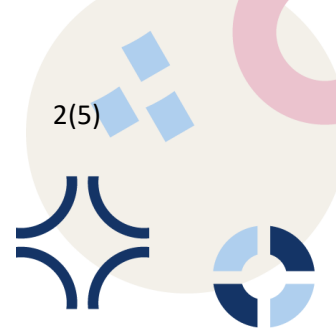
Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 76,6 miljardia euroa. Ensi vuoden talousarvioesitys on 12,1 miljardia euroa alijäämäinen ja alijäämä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuodelle 2025 ennustettu koko julkisen talouden alijäämä on edelleen huolestuttavan suuri eli 3,2 prosenttia. Alijäämä kuitenkin pienenee vuodelle 2024 arvioidusta 3,7 prosentista.

Keskuskauppakamari on huolestunut siitä, että pääministeri Orpon hallituksen toteuttamista tuntuvista sopeutustoimista huolimatta julkisen talouden epätasapaino on suuri, ja valtion velkaantuminen jatkuu kestäättömällä tasolla. Osaltaan iso alijäämä selittyy suhdannetekijöillä, mutta valtion talous kärsii yhä myös merkittävästä rakenteellisesta alijäämästä.

Hallituksen talousarvioesityksessä on vuoden 2025 talouskasvuksi ennustettu 1,7 prosenttia. Ennuste on kohtalaisen hyvin linjassa useimpien ennustelaitosten arvioiden kanssa, vaikka se edustaakin edelleen ennusteiden ylälaitaa. Siten on yhä syytä kantaa huolta alasuuntaisista riskeistä, joiden toteutuminen johtaisi jopa arvioitua suurempaan alijäämään. Vuoden 2025 kasvuennuste on kuitenkin paremmin linjassa

16.10.2024

ekonomistikonsensuksen kanssa kuin vuodelle 2024 laadittu talousarvio, joka on nykytiedon valossa perustunut selvästi liian optimistiseen suhdanne-ennusteeseen.

Suuresta alijäämästä huolimatta ensi vuonna valtion talouteen kohdistuu merkittäviä sopeutustoimia. Aiempaa lupaavammista kasvunäkymistä huolimatta on suhdannetilanne edelleen hauras, ja yritys nopeampaan julkisen talouden tasapainottamiseen ensi vuonna heikentäisi talouden elpymisvauhtia. Kokonaisuudessaan vuoden 2025 finanssipoliittista viritystä voi pitää hyvin perusteltuna. Kun Suomen talouden kasvu on vasta käynnistymässä, ei olisi suositeltavaa pyrkiä nopeammalla tahdilla pienentämään alijäämää sen paremmin menoleikkausten kuin veronkorotusten kautta. Hallituksen aiemmin päättämät sopeutustoimet alkavat joka tapauksessa suurelta osin vaikuttaa täysimääräisesti juuri vuonna 2025.

Toisaalta vaikka sopeutustoimet hidastavat talouden elpymistä vaikuttaa nykytiedon valossa siltä, että bruttokansantuotteen kasvu ylittää ensi vuonna talouden pitkän aikavälin potentiaalisen kasvuvauhdin. Siten myöskään sopeutustoimenpiteiden lykkäämistä ei voi uskottavasti perustella suhdannepoliittisesti.

Huomioita talousarvioesityksestä liittyen elinkeinoelämän toimintaympäristöön

T&K-panostukset kasvavat parlamentaarisen sovun mukaisesti

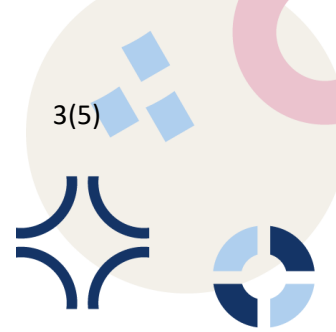
Keskuskauppakamari pitää tärkeänä T&K-panostusten kasvua parlamentaarisen sovun mukaisesti siten, että valtion tutkimus- ja kehittämismenot nostetaan asteittain 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. On arvokasta, että kasvavasta rahoituksen tasosta pidetään kiinni myös julkisen talouden tasapainotuksen yhteydessä.

Investointien vauhdittaminen kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa

Keskuskauppakamari pitää yleisesti ottaen vakaata, ennustettavaa ja kilpailukykyistä yritysten toimintaympäristöä investointien edistämisessä tärkeämpänä kuin yksittäisiä yritystukia. Kansainvälisen toimintaympäristön muutoksen myötä oikein kohdentuvat investointikannusteet ovat kuitenkin tarpeellisia. Avustukset voivat olla perusteltuja myös uusien ja kehittyvien teknologioiden käyttöönottamiseksi.

Valtiontukikilpailu vaikuttaa investointiympäristöön sekä Yhdysvaltain ja EU:n välillä että EU:n sisällä. Keskuskauppakamarin koostamien tietojen mukaan komissio hyväksyi vuosina 2023 ja 2024 73 EU-maiden puhtaan siirtymän investointien tukiohjelmia, joiden budjettien yhteissumma on lähes 145 miljardia. Kaikkiaan 20 EU-maata 27 on saanut komissiolta 2023–2024 hyväksynnän puhtaan siirtymän tukiohjelmille. Suuret jäsenmaat Ranska, Saksa ja Italia kattavat tukisummista yli 75 prosenttia.

16.10.2024

Siten on perusteltua, että talousarvioesitys sisältää useita toimia, joiden tarkoituksena on tukea erityisesti puhtaan siirtymän investointien toteutumista Suomessa. Tällaisia ovat esimerkiksi Teollisuussijoitus Oy:n 100 miljoonan euron pääomitus ja 140 miljoonan euron valtuus hiilidioksidin talteenoton tukemiseen. Myös valmisteilla olevaan teollisuuden vähähiilistymiseen sekä strategiaan nettonollahankkeisiin liittyvän investointiavustuksen määräraha on ilmeisesti tarkoitus esitellä täydentävässä talousarvioesityksessä.

Keskuskauppakamari pitää niin ikään tarpeellisena valmisteilla olevaa puhtaan siirtymän investointien verohyvitystä. Verohyvitystä voi esityksen mukaan hakea vuoden 2025 loppuun mennessä, mutta se vaikuttaa yrityksen verotukseen aikaisintaan vuonna 2028. Siten verohyvityksen budjettivaikutukset näkyvät valtion talousarviossa vasta vuodesta 2028 eteenpäin. Investointiavustus ja verohyvitys perustuvat EU:n valtiontukisääntöjen määräaikaisiin poikkeuksiin (TCTF).

Keskuskauppakamari esittää hiilidioksidin talteenoton ja teknisten nielujen tuen kohdentamista siihen arvoketjun kohtaan, joka parhaiten käynnistää hankkeita, esimerkiksi investointitukena suoraan hiilidioksidin talteenottoon laitoksissa tai sellaiseen infrastruktuuriin, joka tukee useita talteenottohankkeita. Tämä poikkeaisi Tanskan ja Ruotsin tukiohjelmista, jotka kohdistuvat negatiivisten päästöjen huutokaupan kautta hiilidioksidin varastointiin.

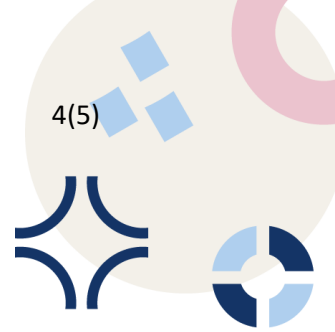
Suomen kannalta arvoketjun alkupään tukeminen on perustellumpaa, sillä se mahdollistaa sekä hiilidioksidin hyödyntämisen että varastoinnin. VTT:n (2024) mukaan hiilidioksidin hyödyntämisellä esimerkiksi synteettisten polttoaineiden tuotannossa saavutetaan Suomen kansantalouden kannalta suurin arvonlisä. Suomella ei myöskään toistaiseksi ole omalla alueellaan hiilidioksidin geologisen varastoinnin mahdollisuutta.

Yritysten kuljetuskustannuksissa kasvupainetta

Keskuskauppakamarin toukokuussa toteuttamassa yrityskyselyssä kuljetuskustannusten kasvu nousi suurimmaksi haasteeksi logistiikan kilpailukyvyn parantamiselle. Lähes kaksi kolmasosaa vastaajista arvioi kuljetuskustannusten kasvun heikentäneen logistista kilpailukykyään. On tärkeää, että kansallisin toimin ei kasvatettaisi logistiikkakustannuksia, jotka ovat Suomessa jo pelkästään sijaintitekijöiden takia EU-maiden korkeimpia.

Keskuskauppakamari suhtautuu kielteisesti ehdotettuun meriliikenteen väylämaksujen korotukseen. Ulkomaan liikenteen kustannusten hillitsemiseksi meriliikenteen aluksilta perittävää väylämaksua on kerätty puolitettuna vuodesta 2015 ja hallitusohjelmaan on kirjattu puolittamisen vakinaistaminen. Väylämaksutason palauttaminen ennalleen nostaisi meriliikenteen kustannuksia poikkeuksellisen haasteellisessa tilanteessa, sillä merikuljetuksiin kohdistuu lähivuosina EU-sääntelyn, kuten meriliikenteen päästökaupan myötä myös muita kustannuksia nostavia lainsäädäntömuutoksia.

16.10.2024

Tarve tasapainottaa julkista taloutta on kiistaton, mutta väylämaksun tason nostaminen ei ole perusteltavissa oleva toimi, sillä se heikentää ulkomaankauppaa käyvien yritysten kilpailukykyä ja rasittaa siten kansantaloutta.

Hallituksen esittämästä investointiohjelmasta on esitetty merkittävä rahoitus väyläverkon korjausvelan kasvun pysäyttämiseen, vuodelle 2025 noin 200 miljoonaa euroa. Investointiohjelmasta on esitetty lisäksi lähes 500 miljoonan euron rahoitusta liikenneinfrahankkeisiin.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä liikenneinvestointien rahoitustason nostamista ja korjausvelan kasvun purkamiseen osoitettua lisärahoitusta. Väyläverkon korjausvelka on kasvanut noin 4,2 mrd. euroon. Väyläviraston arvion mukaan pelkästään tieverkon korjausvelan kasvun pysäyttäminen edellyttäisi 250 miljoonan euron ja koko väyläverkon korjausvelan pysäyttäminen 400 miljoonan euron vuosittaista rahoitusta lähivuosien aikana. Esitämmekin, että korjausvelan purkuun kohdennettaisiin koko kehyskaudella vähintään 300 miljoonan euron vuosittainen rahoitus.

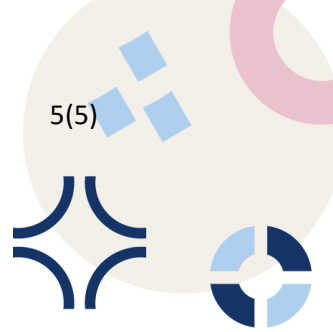
Liikenneinfrahankkeiden investointiohjelmasta saama lisärahoitus on erittäin tervetullut lisä väyläverkon kehittämiseen. Esitämme kuitenkin tässä yhteydessä huolestamme siitä, että uusien väylähankkeiden budjettiperusteista rahoitusta on vähennetty. Budjettiperusteisen rahoituksen taso tulisi palauttaa investointiohjelman päättyessä ennalleen, mikä saattaa julkisen talouden säästöpainetta osoittautua haastavaksi. Huoli liikenneverkon pitkäjänteisestä rahoituksesta on suuri.

Osaajapula kasvun pullonkaulana

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että talousarvioesitys sisältää panostuksia ulkomaalaisten osaajien sujuvan maahantulon edistämiseen sekä kansainvälisen rekrytoinnin edistämiseen yhteistyössä kaupunkien kanssa.

Pula osaavasta työvoimasta on muuttunut yrityksissä krooniseksi. Vaikka suhdannetilanne on vähentänyt työvoiman kysyntää, kärsii lähes 45 prosenttia yrityksistä osaajapulasta kauppakamareiden elo-syyskuussa toteutetun jäsenkyselyn perusteella. Kyselyyn vastasi noin 1000 yritystä eri puolilta maata ja eri toimialoilta. 59 prosenttia yrityksistä kertoi, että henkilöstöpula rajoittaa yrityksen kasvua ja liiketoiminnan kehittämistä.

Tilanne on huolestuttava, sillä osaavan työvoiman saatavuus ei saa muodostua pullonkaulaksi tulevalle talouskasvulle. Esimerkiksi vihreän siirtymän investointisuunnitelmat eri puolilla maata sekä TKI-panostusten nostaminen kohti neljää prosenttia BKT:sta vuoteen 2030 mennessä tarvitsevat toteutuakseen tekijöitä.

Kauppakamareiden kyselyn perusteella pohjoismaisen mallin mukaiset työmarkkinauudistukset saavat yrityksiltä tukea, sillä yhdeksi merkittävimmistä ratkaisuista osaajapulaan kyselyssä nousee työn vastaanottamisen kannusteiden parantaminen. Lisäksi yritykset kiinnittävät huomiota tarpeeseen nostaa osaamistasoa sekä toivovat toimia, joilla voidaan helpottaa työperäiseen maahanmuuttoon liittyvää byrokratiaa.

Kunnioittavasti,

Teppo Säkkinen
Johtava asiantuntija, elinkeino- ja ilmastopolitiikka
Keskuskauppakamari